СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 187. Джерзи Сіті, Н. Дж., субота, 13. серпня, 1927 — VOL. XXXV. No. 187. Jersey City, N. J., Saturday, August 13. 1927. THREE CENTS

НОВИЙ ЛУЧ НАДІЇ В ЖИТТЮ САККА І ВАНЦЕТТІ

СТЕЙТОВИЙ НАЙВИСШИЙ СУД ВИРІШИТЬ У ВІВТОРОК ДАЛЬШУ ЇХ СУДЬБУ. — ОБОХ ЗАСУДЖЕНИХ ПЕРЕВОДЯТЬ ДО ИНШОЇ ВЯЗНИЧНОЇ КЕЛІЇ.

БОСТОН, 11. серпня. — О цілих 12 днів продовжено на разі життє Сакка і Внцетті, а з ними і життє убийці Мадейроса, якого придержують з огляду на евентуальність нової судової розправи. Завдяки невтомній акції оборонця Артура Д. Гілля вдалося наклонити говернора Фуллера, а з ним і Екзекутивну Раду до відступлення справи Супрім Кортови стейту Мессечусетс, який буде розбирати справу у вівторок і вислухає виводів оборонця і прокуратора та задецидує про ухиленнє екзекуції та назначенне нової розправи. Ніхто не знає, що зробить оборона на випадок, колиб суд не прихилився до апеляції оборони. Кажуть, що оборона хопилася тепер вже останньої дошки ратунку.

Сакка і Ванцетті та Мадейроса перевели тепер зі смертної келії до звичайної. По довгих терпіннях в сірих вязничних мурах вийшли вони перший раз на подвірє і побачили сонце. Оба були дуже висилені і з трудом перейшли ярд. Сакка треба було вести, бо не мав сили йти. Ванцетті перервав голодівку і вже дещо їв, а Сакко голодує вже 26-тий день. Кажуть, що він не видержить вже до 22. серпня і помре з висилення, коли не прийме їди. Мабуть будуть силою його годувати.

ПОМЕР О. ПЕЛЕНСЬКИЙ.

НАГЛА СМЕРТЬ НАСТУПИЛА НАСЛІДКОМ НЕЩАСЛИВОГО АВТОМОБІЛЕВОГО ВИПАДКУ.

КАРНЕҐІ, ПА., 11серпня. — о. Пеленського, який у своїм часі заступав о. Жука в часі його суспензи в душпастирюванню в укр. гр.-кат. церкві в Карнеґі, стрінув нещасливий автомобілевий випадок, наслідком якого мусіли йому відтяти ногу. Видно, що й це не помогло і о. Пеленський помер в Джанставн Меморіял Госпитал в пятницю рано. Похорон відбудеться в суботу о год. 10 рано.

ВИЛЕТЯТЬ ДО ГОНОЛЮЛЮ.

ДЕВЯТЬ ЛЕТУНІВ ВОЗЬМЕ УЧАСТЬ В КОНКУРСОВІМ ЛЕТІ З САН ФРАНЦИСКО ДО ГОНОЛЮЛЮ.

ОКЛЕНД, КАЛ., 11. серпня. — Дня 12. серпня в полудне вилетить девять летунів з летничого поля в Окленд, Кал., до островів Оагу на Тихім океані. Мають перелетіти дорогу, що виносить 2,400 миль. На перелет назначена нагорода Доля в сумі $35,000. Двох летунів, що мали взяти участь в тих перегонах, згинуло перед двома днями, а сегодня малощо не стрінула та сама судьба других двох, що летіли на аероплянї Спирит оф Сен Енджелос. Аероплян потовкся і мабуть не зможе вилетіти в дорогу через океан. Летуни одначе вийшли щасливо з життєм.

ГЕНРИ ФОРД ПЕРШИЙ РАЗ У ВОЗДУСІ.

ВИЛЕТІВ АЕРОПЛЯНОМ РАЗОМ З ЛИНДБЕРГОМ.

ДІТРОЙТ, 11. серпня. — Полковник Чарлз Линдберг і його аероплян Спирит оф Сен Луис, сотбо „МИ", були гістьми відомого автомобілевого Генри Форда. Старий Форд дуже цікавиться авіяцією і видає міліони та будує літаки в своїх заводах. Досі одначе не пробував він ще ніколи сам літати. Аж тепер відважився виїхати аеропляном Спирит оф Сен Лунс, що перелетів атлантійський океан. Линдберг кермував аеропляном. Форд перебув в аероплянї яких 10 минут, а потім злетіли на землю. По нім сів його син Едсель Форд і рівнож полетів з Линдбергом.

БУДУТЬ ВІДБИРАТИ ПОЧТУ З КОРАБЛІВ.

ВІДБУДУТЬ ЩЕ ОДНУ ПРОБУ З ЛЕВАЙЯТАНОМ.

ВАШИНГТОН, 11. серпня. — Дня 21. серпня вийде аеропляном на море ляйтнант Кларенс Шильдгавер, щоби перелетіти 500 миль і доручити на повнім мори кораблеви Левайятан почту до Европи. Якщо і тим разом штука вдасться, почтовий уряд в порозумінню з командою фльоти заведе нормальну висилку листів при помочи аеропланів. В той сам спосіб будуть відбирати і відсилати рівнож листи і в Европі. Через те пересилка письм прискориться о яких два три дні.

ПАНІКА НА БІРЖІ.

ЗА 3 ГОДИНИ ВТРАТИЛИ ШЕРИ ОДНОЇ КОМПАНІЇ $8,000.000 НА ВАРТОСТИ.

НЮ ЙОРК, Н. Й., 12. серпня. — Спекулянти на нюйорській біржі потратили вчера голови, коли шери Менгеттен Електрікал Суплай Компані впали на протязі трох годин з 121 пойнтів на 58. Такого наглого спаду не памятають на біржі. За тих кілька годин шерові компанії втратили на вартости своїх шерів $8,000.000.

ПОШУКУВАННЯ ЗА ЧУЖИНЦЯМИ, ЩО НЕПРАВНО ПЕРЕБУВАЮТЬ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНГТОН, 12. серпня. — Секретар праці Дейвис одержав повідомленнє з Національної Промислової Ради, що вона доложить всіх старань, щоби викинути з роботи тих чужинців, що нелегально перебувають в Америці.

КОРОЛЕВА ВДОВА МАРІЯ ОПИСУЄ СВОГО ВНУКА, КОРОЛЯ МИГАЯ.

СІНАЙЯ, Румунія, 9. серпня. — На просьбу кореспондента „Есошіейтед Пресс", королева Марія так описує свого внука короля Мигая:

„Він не має найменшого поняття про те, що сталося у попередних 2 тижнях. Він не може зрозуміти, чому люде так церемоняться з ним. Він хоче, щоби його називали „Міккі", а не „Ваше Величество". Він хоче, щоби його полишено в супокою з його псом „момбо" і забавками".

„Як усі инші діти, він незвичайно любить байки про духів і оповідання про авантурничі пригоди. Він рівнож любить цвіти. Любить також плавати, їздити на кони".

Має він прикмети так свого батька, як і матери. Молодий король говорить до своєї матери і королевої Марії по анґлійськи, до инших людей по румунськи. Матір короля, принцеса Олена є дуже побожна; однак сам Міккі не любить ходити до церкви, бо богослуження тривають для нього за довго.

Королева сказала дальше, що Мигай не здає собі справи з того, що його дід помер і він безнастанно жде на забавки, які покійний король мав у звичаю давати йому щоденно.

При одній нагоді запитав він королеву вдову зі сльозами: „Де подівся дідо?" Королева відповіла: „Він відійшов до Бога". „Чи він не поверне назад?" „Ні, він відійшов на віки і ти, серце, мусиш заняти його місце", відповіла королева. „Він є тепер з Богом у небі".

„Чи Бог є добрим чоловіком?" — запитав Мигай.

„О, він є чимсь більше, як лише чоловіком", відповіла королева Марія. „Він є дуже могуче слово, більше, як усі инші разом".

Без ожидання на відповідь бабки, запитав Міккі:

„У такім случаю, чи Бог є не дуже добрим королем?"

КРІВАВА СУТИЧКА НАД БЕСАРАБСЬКИМ КОРДОНОМ.

На кордоні Бесарабії, в околиці Хотина дійшло до кривавої сутички між большевицьким диверсантами й румунською прикордонною сторожею. Большевицький узброєний відділ перейшовши кордон, відкрив огонь на румунську сторожу. Вбито одного румунського сторожа. Диверсанти втікли без перешкод назад.

КЛОПІТ ДЛЯ ГЕОГРАФІВ.

Російська революція породила одну своєрідну недугу: перехрещування міст новими іменами своїх героїв — свіжих кандидатів на історичну славу. Заки европейські фірми встигли перевидати свої „атляси" із новими назвами, сотки нових міст перехрещено знову. Тепер за цією ідеєю хоче піти турецький парлямент і в честь свого володаря назвати Константинополь — Мустафа Кемаль. Константинополь має ту хибу, що є за довгий, а Мустафа Кемаль трохи за короткий... перед історією.

ОБКИДАЛИ КАМІННЄМ ЮГОСЛАВЯНСЬКОГО КОНЗУЛЯ.

ВІДЕНЬ, 9. серпня. — Югославянське правительство в Белґраді повідомляють, що фашисти в Зарі обкидали камінням югославянського конзуля та поранили його. Покликане військо розігнало товпу. Надіються протесту югославянського правительства у Римі.

БРИТАНІЯ НЕ БУДЕ СУПЕРНИЧИНИ З АМЕРИКОЮ В УОРУЖЕННЮ.

ЛОНДОН, 10. серпня. — Анґлійський міністер війни, Сер Вортингтон Еванс, заявив у своїй промові, виголошеній у Вотфорд, що Велико-Британія не розпічне суперництва в уоруженню з Америкою наслідком неуспіху конференції для обмеження зброєнь у Женеві. Дальше заявив згаданий міністер, що конференцію в Женеві не треба уважати повним неуспіхом, а противно вона може стати першим кроком до остаточного порозуміння. Він перестеріг дальше слухачів, „щоби не думали, що коли в Женеві не прийшло до порозуміння, то таке порозуміння є неможливе".

НА ЗНИЩЕНЄ РУСІ.

Новий польський проект виборчої ординації.

Соймова підкомісія радила дальше над справою зміни виборчої ординації. Лівиця не взяла участи в засіданню. Сейчас при читанню першого артикулу відкинено всі поправки національних меншостей так, що п. Шрайґер опустив демонстративно салю, а п. Хруцький залишився в характері обсерватора. Правиця і Пяст перевели всі зміни, які ще більше звернені проти національних меншостей як перший проєкт. А саме зменшено число мандатів ще на 8, так, що загальне число послів має бути 412. Львів і Самбір мають творити один округ з 9 мандатами, Стрий і Станиславів один округ — 8 мандатів, Тернопіль—Золочів один округ 12 мандатів, Ковель—Луцьк—Кременець один округ 10 мандатів, Берестя над Бугом — Пінськ один округ, Новогрудок—Ліда один округ — 8 мандатів. Зменшено число сенаторів ще на два — так що загальне число буде 103.

Відібрано один мандат у львівському воєвідстві, яке буде мати 7 сенаторів, і 1 мандат у волинському, яке буде мати 3 сенаторів.

Посол Попель зрезиґнував з референту, рішено отже, що на пленум комісії реферувати буде сам Ґломбінський. Жидівський клюб вніс протест проти такого зменшення репрезентації національних меншостей, яке являється разячим зломанням конституції.

ДЕРЖАВА ДЛЯ ЛІТЕРАТУРИ, НАУКИ ТА МИСТЕЦТВА.

Французький парлямент прийняв закон про створення національної каси для матеріяльного піддержування учених, письменників и мистців, через призначування нагород, премій, стипендій і ріжні видавництва.

БУДИНОК ДЛЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК.

Відбудова будинку кол. Олгінської. гімназії для Академії Наук в основі закінчується. Нині художник-архітект Альошин працює над художним оформленням будинку. В цій справі Альошин звернувся до Академії Наук з заявою, де наполягає на потребі притягнення найкращих українських скульпторів, аби виробити скульптурні емблеми Академії Наук для вміщення їх на входах будинку. Над розробленням деталів будинку працює нині до 20 скульпторів. Роботи будуть виконані межигірським керамічним технікумом.

ВИВЕЗЕННЯ ВЕРБИЦЬКОГО.

Дня 2-го липня ц. р. в полудне вивезено з львівської тюрми при вул. Баторія студ. філ. Михайла Вербицького в асистенції кількох поліціянтів у незнаним напрямі. Всі дотеперішні змагання родини й оборони довідатися від компетентних властей, а саме від слідчого судді радника Янушевського, про місце вивезення М. Вербицького, який сидить уже девять місяців в інквізиті, — осталися, на жаль, безуспішні. На замітку оборонця д-ра Павенцького, що він буде примушений піти до президента, відповів йому суддя Янушевський: „Нех се пан ідзє жаліць"...

ЧУДАСІЇ.

У китайській провінції Гонан уряд видав наказ, щоби всі дівчата вийшли замуж; коли яка до визначеного речинця не найде собі мужа, дістане його урядово. — Німецького пастора Тайхмана припинила в урядуванні його духовна влада за те, що давав шлюб у літаку двом урядовцям летунських підприємств.

АРХИКНЯЗЬ РУДОЛЬФ.

У мадярськім селі Лязос-Міче, біля Будапешту, поселився від кількох літ старший добродій, що зваe себе Адольф Карль Франц Йосиф. Він був незвичайно подібний до б. австрійського імператора і поводився як висока особа. Ніколи не казав, хто він, але щораз більше людей вірило, що це архикнязь Рудольф. Серед мадярського народу живе донині легенда, що Рудольф не вмер, а скривається, ждучи „слушного часу", щоби сісти на престолі. Тисячі людей почало зізджатись до нього з чолобитнею та дарунками. Влада мусіла віддати його в руки психіятрів. Ті ствердили його незвичайну схожість з Францом Йосифом, а також те, що він поводився супроти них з манерами маняка, який вірить у своє королівське походження. Коли його вивезли до санаторії до Будапешту, процесії селян ішли туди, домагаючись, щоби його звільнили. 560 мешканців Лязос-Міче внесло прохання до уряду, щоби випустити достойника. На прохання є навіть підпис одного христ.-суспільного посла. Вчені ствердили, що є це нерідке явище масової суґестії.

ІМОН ДЕ ВАЛЕРА І ПРОЧІ ЧЛЕНИ РЕСПУБЛИКАНСЬКОЇ ПАРТІЇ ЗЛОЖИЛИ ПРИСЯГУ ВІРНОСТИ

МОЖЛИВІСТЬ РОЗВЯЗАННЯ ІРЛЯНДСЬКОГО ПАРЛЯМЕНТУ.

ДАБЛИН, Ірляндія, 11. серпня. — Імон Де Валера і усі прочі члени республиканської партії зложили днесь присягу вірности королеви і тимсамим мають право брати участь в нарадах парляменту, Дейл Ерін.

Кількох республиканських послів представив спікерови (предсідателеви) парляменту капітан Вілям, голова групи Національної Ліґи і Тома Джансон, голова робітничої партії, в парляменті.

Обставина, що навіть сам провідник республиканської партії проф. Де Валера зложив вимагану присягу вірности, викликала загальне зачудовання. Ще недавно Де Валера мав заявити, що скорше уступить з головства партії, як „зложить присягу чужому пануючому".

По заняттю республиканськими послами своїх посольських місць у парляменті, представляється у слідуючий спосіб розклад парляментарних груп; Правительство Косґрейва 45 членів; фармері 11; незалежні 14; робітнича партія 22; фіянна фейл 45; крім того два місця є опорожнені а посолка, панна Мек Свіні, Шін Фейн Партія, не годиться на рішення партії Де Валери.

Правительственна партія Косґрейва полишається тому у меншости і по тій причині можливе є розвязання ірляндського парляменту і розписання нових виборів.

УВІЛЬНЕННЯ ПОЛЬСЬКОГО ҐЕНЕРАЛА НА ПІДСТАВІ СФАЛЬШОВАНОГО ПРИКАЗУ.

ВАРШАВА, 11. серпня. — У Польщі повторилася афера подібна до тої, яка мала місце у Парижі з дневникарем Додетом.

Генерала Загурського, який разом зі своїм братом воював проти Пілсудського, підчас минулорічного маєвого перевороту, увільнено несподівано з вязниці, у Вильні. Сталося се в той спосіб, що до вязниці у Вильні зголосилися кількох людей, одітих у військові однострої, та предложили папери від військового суду, на підставі яких генерала Загурського мали їм видати, щоби вони відставили його до Варшави, на суд. По прибуттю до Варшави мкимі офіцири полишили генерала самого і він найменьши авто удався до свого дому. По дорозі казав шоферови станути, і вступив до лазні, а шофер мав відвезти його річи до його дому. Від тоді увесь слід за генералом пропав. Одні кажуть, що його тіло найдено у лісі під Варшавою, однак сю поголоску заперечило правительство і сконфіскували часописи, що про се писали. Приятелі Загурського мовчки похитують головами і кажуть, що вони знають, що Загурського увільнено на підставі сфальшованого приказу.

У послідним часі генерала Загурського обжаловувано о те, що брав хабарі при закупі військових літаків для Польщі, у Франції.

Після дальших поголосок, які поширюються у Варшаві, Загурського відставлено до Варшави на приказ самого Пілсудского і випущено тут на волю, коли він дав слово, що явиться у бюрі Пілсудського у вівторок, для обговорення робленних йому закидів.

НІМЕЧЧИНА ОБХОДИТЬ ОСЬМУ РІЧНИЦЮ ДНЯ КОНСТИТУЦІЇ.

БЕРЛІН, 11. серпня. — Ціла Німеччина обходила нинька торжественно 8-му річницю Веймарскої Конституції. День Конституції святковано по цілій Німеччині з ентузіязмом але спокійно. У столиці Німеччини, Берліні дався зауважати сильний зріст республиканських ідей. Підчас коли минулого року республиканськими прапорами були прикрашені лише доми на передмістях і у тих частях міста, де живуть робітники, то сего республиканські прапори прикрашали також доми найбільших промислових підприємств у первородних дільницях, а також звисали вони з домів у найбогатший части міста.

Президент Гінденбурґ брав участь у торжествах в Райхстазі і відбув перегляд війска. У Галле республиканська організація „Райхсбаннер" перервала торжество по тій причині, що професор Мензер говорив про університет, у якім учить, і про німецький нарід, а не про „Веймарську Контитуцію".

Всі склепи по містах та банки були отворені а таксамо полагоджено, як звичайно, усі бизнесові орудки.

ЕКСПЛЬОЗІЯ БОМБИ НА ПОДВІРЮ АМЕРИКАНСЬКОГО КОНЗУЛЯТУ В СОФІЇ, У БОЛГАРІЇ.

СОФІЯ, Болгарія. — 11. серпня. — Великий переполох викликала тут експльозія бомби на подвірю перед самим американським конзулятом. Згадана експльозія мала місце о 10-ій годині вночі. Гук, викликаний експльозією, був страшенний, однак шкода спричинена нею, була дуже незначна, а притім ніхто не був скалічений.

Думають, що бомбу підложив хтось зі симпатиків Сакка і Ванцетті як протест проти відмови їх помилування.

Поліція, сейчас по експльозії, обставила довкруги кордоном подвіря і розпочала енергічне пошукування за тим, що кинув бомбу, однак нікого не арештовано.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
За оголошення редакція не відповідає.
З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СИЛА ІДЕЇ

В той день, коли мали стратити Сакка і Ванцетті, згинуло двох молодих американських летунів, двох смільчаків, що хотіли пустится в дорогу з Сан Франсиско до Гонолюлю. Спалені їх тіла добуто зпід останків літака. А Сакко і Ванцетті, що мали бути рівнож спалені електричним дротом, остали ще в живих. І так водно чудно складається, що всі ми, що є свідками тих двох ріжних трагедій, звернені головно таки в сторону бостонських анархістів, що ще остали при живих. Газети подали відомість про летничу катастрофу в Сан Дієго, але поза тим всі вони переповнені відомостями про дальшу судьбу Сакка і Ванцетті. І слідимо за нею не тільки ми в Америці, але слідкує за нею цілий світ. Не тільки робітники, не тільки ліві і радикальні елементи, але й найбільші консерватисти. За ними вломинаються учені, дипльомати, державні мужі і міліони зорганізованого робітництва. Вставляються за ними люде ріжних переконань. Інтервенюють навіть представники духовенства хоч Сакко і Ванцетті здекляровані атеїсти. В їх обороні висилає телеграму до говернора Фуллера навіть мати Нунжессера, того славного француського героя, що так трагічно закінчив недавно тому свою виправу через океан. Одним словом цілий світ нервово слідить за судьбою двох людей, які нічого для людства не дали, яких імена нікому не були відомі, з яких спільними переконаннями подавляюча більшість тих, що їх боронять, не погоджується.

І коли Сакка і Ванцетті стрінула в суді несправедливість, то така несправедливість трафляється в світі кождого дня. Жертв таких повно. Вони гинуть і ніхто і словом за ними не обізветься. Не в тім сук, що Сакка і Ванцетті судив, як кажуть ліві, суд клясовий, капіталістичний, суд упереджений, бо всюди подібні суди. Загал одначе обстає за Сакком і Ванцеттім тому, що вважає їх людьми ідейними, які стоять при своїх переконаннях твердо до останної хвилі, коли вже мінути відгороджують їх від смерти, які за ті ідеї терплять, але не подаються. Все те окриває Сакка і Ванцетті певною авреолею, яка знова ставить в сумнів їх вину і здобуває їм симпатію навіть у ворогів. Бо геройську поставу, ідейність і характерність шанує і цінить навіть найбільший ворог. А ті прикмети ціхують Сакка і Ванцетті як анархістів. І хоч загал противний анархістичним поглядам, він симпатизує з Сакком і Ванцеттім, бо вважає їх за людей високо ідейних і сумнівається, щоби вони, як ідейні люди, могли поповнити убийство. Не Сакко і Ванцетті як особи заважили тут, а пошана і симпатія, які світ мав і буде мати для всіх ідейних і характерних людей і для ідей, хоч би ті ідеї були навіть утопійні і шкідливі для суспільства.

ЗРІСТ НАЦІОНАЛІЗМУ НА УКРАЇНІ

Заява Центрального Комітету Комуністичної Партії України (ЦК КП(б)У) констатує, як негативне з її точки погляду явище, зріст націоналізму на Україні. До революції на Україні майже не було українського міщанства, інтелігенції та робітництва, що малиб національне почуття. Ці елементи у місті були обрусителями України. Всі вони іменували себе „русскімі" та були жорстокими ворогами всякої національної окремішности України.

Тепер, не дивлячись на всі денаціоналізаторські старання московських комуністів на Україні, большевики всеж мусять признати, що **„Поруч зросту русского шовінізму, ми маємо перед собою безумовний зріст українського шовінізму".** Тут ми мусимо зробити невеличку увагу й зазначити, що для большевиків кожне проявлення природного українського націоналізму є противне їх ідеї інтернаціоналізму, що стислійше носить всі ознаки русоцентризма, „общерусскости" й тому називається шовінізмом, з яким вони повинні боротися, бо мовляв це загрожує диктатурі пролетаріта.

Націоналістичні кадри на Україні складаються з свідомого селянства, яке большевики називають глитайнею, і з сільської інтелігенції, а по містах спостерігається такий процес: **„До революції ми майже не мали по містах української буржуазії і міської інтелігенції, — говорять большевики. — Тепер вона з кожним роком стає чим раз помітною силою, поповнюючись коштом виходців з села, зміцнюючи свої позиції в економіці та державнім апараті і намагаючись підпорядкувати свойому впливові певну частину рад. службовців, робітників і членів партії. Ця буржуазія і, посамперед інтелігенція, тепер особливо енергійно формує свої кадри, намагаючись опанувати всім культурним процесом і скерувати його в буржуазне річище".**

Це надзвичайно важне явище народження все ширших активних верств національних ми можемо лише витати. Це єдинокий реальний шлях до створення української незалежної держави, який, не дивлячись на всі утиски московських комісарів всеж таки розвивається й кріпне. Ми вже раз говорили, що для большевиків кожен селянин і кожен робітник та інтелігент, що не належать до комуністичної партії й боряться за кращу свою долю, за краще економічне та правове й духовне становище, називаються „буржуями". Тому не можемо звертати уваги й придавати значіння твердженю, що національні лави українства лише буржуазні. Навпаки, ми знаємо, що якраз буржуазні кола тягнуть до „Єдиной і Неділимой", щоб визискувати всі народности бувшої Росії. Так само й комуністична партія, намагаючись панувати над всіма народностями бувшої Росії для визиску їх Москвою, йде впарі з буржуазією, але ні в якому разі з трудящими масами. До большевиків пішли на службу всі „собірателі Землі Русской", починаючи від найзаслуженійших царських ґенералів, жандармів, охранників та інших стовпів самодержавія та русоцентризма. Свідомі трудящися маси та їх провідники й партії не пішли з большевиками, а залишилися з своїми масами, хоч багато з них за те поплатили своїм життям, вязницею, та засланням в Сибір.

Не станемо спинятися над тою оцінкою діяльности О. Шумського, яку дає комуністична партія, але наведемо ті причини націоналістичного ухилу в самій партії, які большевики подають в своїй заяві. Головнійші з тих причин як вони говорять, полягають: **„у певному недовірі силам та здатности нашої партії провадити національну політику на Україні, у занепадництві та „пораженчестві", в настроях відносно перспектив нашого соціяльного будівництва; в систематичному намаганні підірвати довірря до основних партійних кадрів, зокрема, до руських товаришів і, особливо, до тих, що прибувають на Україну з инших союзних республик; цілковито не правдивій уяві про нашу партію, як про носительницю руського шовінізму, що ніби пригноблює Українців-комуністів; в лютім цькуванні тих українських товаришів, що правильно провадять партійну лінію та що їх кваліфікують як зрадників, ренегатів, „презрених малоросов" і т. д."**

Ми навмисне навели цей довший витяг з Заяви ЦК КП (б) У, бо коли самі комуністи на ці причини вказують, то очевидно вони мають під собою ґрунт. Адже опозиція Шумського про ці причини не говорить, а їх вишукують „таварищі верние Маскве", бо вони впадають відразу в око.

Крім того нам хочеться ще вказати на анальогію, яка подибується в причинах націоналістичного ухилу в комуністичній партії на Україні з таким самим націоналістичним ухилом в широких колах свідомого українства в часи гетьманства Скоропадського, цього десятої води на кисілю „нащадка" гетьмана, прибічника Москви.

В часи Скоропадщини на кождому кроці подибувалися докази, що скоропадщина не провадить національної політики, а підтримує впливи московські: московська мова в школі, в судах, в сенатах, в урядах; переслідування всіх націоналістів, що визначалися активностю та національного селянства, і т. д., а натомість толерування „русскіх" організацій, армій, партій та моральна й матеріяльна їм допомога.

При Скоропадському цілими потягами без перерви привозилися з Московщини на Україну кадри ріжних адміністраторів, урядовців та московської інтелігенції, якими замінялися місцеві національні сили. Те саме і при большевиках. Цілими валками пруться на Україну ріжні „русскіє таваріщі".

При Скоропадському національне будівництво України під ріжними претекстами спинювалося, хоч увесь час і говорилися слова про українську державу, державність і т. д. Між иншим замітимо, що ні при Скоропадському, ні при большевиках ніхто з офіційних осіб не говорить про **„Суверенну** Українську Державу", а говорить лише про „державу", „державність". Поняття цих двох слів може охоплювати і автономну державу і федеративну, а не є означенням суверенної держави.

Така вже доля всіх „Собірателей Землі Русской", чи вони будуть виступати в гетьманській киреї на Україні, чи в комуністичному червоному „колпакє", що коли приходиться їм приспати активність українських мас і відвертати її від боротьби за українську державну суверенність, треба чіпляти „малоросійскую" стрічку. Але вже пройшли часи, коли стрічкою чи навіть „малоросійським гопаком" українські маси задовольнялися. Вони тепер прагнуть чого иншого, а то суверенної модерної української держави. А що вони свою ціль осягнуть, на це вказують всі обєктивні факти, які вже й большевики признають.

СТРАШНИЙ ЗЛОЧИН МАТЕРІ-ЖЕБРАЧКИ.

На вулицях Варшави зробила одна інтелігентна жінка страшне відкриття. Зацікавилась вона малою дитиною якоїсь жебрачки, тому, що дитина ця на руках матері дуже жалісно плакала. Дитина мала завязане око — а на питання про причину гіркого плачу і недугу ока — мати не хотіла дати ніякої відповіди. Тоді зняла ця пані перевязку з ока дитини та з жахом побачила, що на опухлім, перекровавленім оці заложена була лупинка з оріха, а в ній сидів великий павук. Павук зачинений в лупинці і приложений безпосередньо до ока, відався тягом до ока бідної дитини. Мати-жебрачка хотіла через переймаючий зойк та плач дитини зєднати більше милосердя прохожих та здобути обильніші жертви. Жорстоку матір арештовано.

Не хиляйте в діл прапора,
Лиш держіть його високо!
І не знайте, що покора,
Страх нікчемний, думка хора;
Хоть слізми заходить око,
Не хиляйте в діл прапора,
Лиш держіть його високо!

Богдан Лепкий.

Ой не вповайте на неправду,
Добра чужого не жадайте;
Коли кому тече богацтво,
Сердець своїх не прилагайте.

П. Куліш.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЧИ МАЄМО БУДУВАТИ УКРАЇНСЬКІ ОСЕЛІ В АМЕРИЦІ.

Вичитав я цими днями в часописях таке: Приїхав до Канади англійський премієр і на вступі виголосив чисто бизнесову промову. „Ми, Бритійці, — каже — повинні почувати себе одною великою нацією. Кожда частина сеї нації має підпомагати другу частину. Як вам, Канадійцям, треба бавовни, то ви купуйте її лише від других бритійських доміній, котрі лежать на полудни. Зате матірна держава і инші домінії будуть купувати ваші продукти. І тоді ми скріпимо один другого фінансово".

Ось як воно— подумав я собі — що це за держава, що її премієр говорить тільки про бизнес. Видко тим вона і сильна. І сейчас прийшла мені до голови инша думка: Чи не час би то і нам, американським Українцям видвигнути практично думку економічної самопомочи і солідарности, або коротко сказати, створити свій український бизнес. Ся думка мучила мене кілька днів. Аж коли третого вечера загостив до мене мій сусід і я з ним про все те розговорився, то він мені і каже: „Таж то не ви перші над такими справами продумуєте. Прецінь є вже в нас такі люди, що закладають українські міста".

„Добре кажете, сусідо, — замітив я. — Алеж не знати, чи то добре місце там, де закладають отсі українські міста. Чи то там можна створити дійсно українську оселю".

„То поїдьмо тай подивімся" — каже сусід. „От виберімся слідуючої неділі на Нову Україну, коло міста Плейнфілд, в стейті Ню Джерзи".

„Згода", — кажу. „Возьмім ще зі собою секретаря нашого братцва, я дам свій автомобіль, ви заплатіть за ґазоліну і поїдемо всі разом". „Згода" — каже сусід.

З Пенсилвенії їхати аж в околицю Ню Йорку, то шмат дороги. Але нам не нудилось. Яка то краса по дорозі. Доїзджаючи до Нової України завважали ми з одної сторони зеленню вкриті гори, з другої знаменито загосподаровані фарми, майже довкруги промислові місцевости з фабриками, робітнями, підприємствами, самостійними бизнесами та господарствами. А сейчас попри Нову Україну лежить славне летниче поле Гедлей Філд. І рух там неаби який. Літаки випурхують у воздух як птиці, а головною дорогою, що йде через середину ґрунтів Нової України, ідуть сотки автомобілів до летничої стації. Вже три ганґари збудовано там для літаків, а будують ще нові.

І пішли ми оглядати землю будучої першої української міської громади. На нашу думку положенне гарне. Земля на високій рівнині, суха, вулиці повимірювані, правильно попазивані українськими іменами, як: Прут, Карпатія, Франко, Шевченко, Київ, Дністер, Галич, Дніпро, св. Михайла, св. Ольги і т. п. Кожда парцеля точно означена цифрами і кождий новий власник може без найменшого труду віднайти свою власність. Свіжо приїзджаючий чоловік вже здалека бачить велику таблицю з українською та англійською написею „Нова Україна", а українське око мило вражає вид українського павільону, збудованого на взір давних українських башт. Дехто з власників ґрунту на Новій Україні вже почав будуватися, а дехто робить вже приготовання.

Не веду тут ніякої агітації, але тішуся що Українці беруться до бизнесу на ширшу скалю. Бо українська оселя — це вже великий бизнес. Варта, щоб другі тамтуди поїхали, власними очима те все оглянули і видали свій осуд.

Василь Трояновський,
Фраквіл, Па.

ШКОЛА І ЦЕРКВА

КРИТИЧНІ УВАГИ ДО ШКІЛЬНОГО ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ В АМЕРИЦІ.

Написав **Профц Др. Олександер Сушко.**

(Продовження).

(8)

Не місце і не пора писати тут ширше про усі пережиття наших перших інтеліґентів-піонірів в Америці. Я бачив їх чимало на власні очі, розмовляв з ними — і подивляв. З огірченнем та просто з фізичним болем у серцю гляділи вони на **безпросвітну темноту мас, і** мовчки приглядалися перегонам наших імігрантів у формальнім і буквальнім засиплюванню своїх церков і своїх священиків (між якими були „ананаси", варті пера Бокачія) горами американських долярів... Сказати було проти цего слово, значило в тих часах виставити себе на формальне укаменованне розфанатизованої юрби „вірних". У білий день марнотратилися рік-річно міліони долярів, а наші старокраєві інтеліґенти-студенти ішли на фарми та за марних 80 долярів на рік учили українську дітвору письма та кращого розуміння завдань нашого злиденного життя. А кілько то безмірного геройства та ідеальної самопосвяти оказали серед того ці **наші перші інтеліґенти-піоніри в Америці,** цего не списав би на сторінках одної великої книги! Колись, вірю твердо, виведуть добрі люде і теє на верх, а тоді український загал в Америці дізнається чогось незвичайно гарного та величного про цих **своїх тихих та невідомих героїв і борців** за кращу будучність рідного народа, що тихо та без розголосу, в голоді і холоді, працювали для нас, даючи нам в заміну за недостаток і наругу це, що є дороще від золота і самоцвітів, бо **свій ум і своє життя.** Працювали, мучилися та виснажені важкою працею і недостатками — сходили так само тихо і незамітно до гробу, аби ми, що живемо нині, могли зібрати гарні та богаті жнива їхнього благодатного посіву.

Так, усякого рода люди трафлялися між цими нашими першими українськими інтеліґентами-піонірами в Америці. Та вжеж у цей мент моя думка линє стрілою і у далекі, несходимі пущі Канади і у велелюдні міста Злучених Держав, і у далеку Бразилію, де то сизим голубом побивається над відродженнем нашого безталанного народа наш неустрашимий співець-Боян, а мій старий товариш по перу і званню, проф. П. Карманський, та вітає дружньо і біля тихих та вбогих хатин, у яких доживають свойого віку **наші старі інтеліґенти-піоніри** в Америці, наші **перші** учителі першого покоління нашого іміґрантського населення, і біля так само тихих та убогих могилок тих **наших перших просвітителів** на далекій чужині, що скінчили вже свою тузему путь, та спочили на віки у сирій могилі... Можливо, що моя думка і мій сердешний привіт завитає на гостинних сторінках „Свободи" і до Вас. Тож привіт і поклін Вам не від мене самого, а від усього українського загалу в Америці! Ні, привіт і поклін Вам від усього українського народа на усьому світі сущому! Привіт та поклін Вам усім — тихим, незнаним та не названим, живим і умерлим **будівничим нашого кращого будучого,** — і наше найвище оцінепнє та признанне! Сердешні! Ви й самі не свідомі того, як безцінною була для усіх нас Ваша тиха і не голосна праця, які золоті зерна сіяли Ви у неорану ниву, які світлі овочі приносить нині Ваша геройська самопосвята! А в будуччині принесуть вони нам іще кращі, іще богатші жнива!

Бо немає нічого цінніщого на світі, як **праця і життя, положені для добра загалу.** Нехай жеж буде мені вільно у хвилю **стихійного будівництва української Рідної Школи в Америці** під теперішню пору — кликнути голосно до усіх Вас: Честь і слава Вам та невмируща ніколи память од рода в рід! **Честь усім українським учителям-піонірам в усій Америці!**

X.

Кінець парафіянщини, попит за інтеліґенцією.

Великий жаль, що не можемо подати бодай приблизно **числа нашої інтеліґенції в Америці.** При нашій народній невиробленности й незрілости, ми все ще не спромоглися на яку-таку **національну статистику,** та поза нарікання у всякій потребі статистичних цифр — ми все ще не виходимо. Думаю одначе, що все таки хтось, колись візьметься і у нас до цеї многоважної праці й остаточно ми все таки діждемося колись **наших національних „шематизмів".** Поки що позволю собі лишень припустити, що на один міліон з горою (може півтора міліона?) української іміґрації в Канаді, Злучених Державах і Бразилії, можна буде налічити не більше, як коло **півтора тисячі українських світських інтеліґентів.** Пересічно це було би менше-більше один інтеліґент на тисячу українського населення в Америці.

Зваживши півтораміліонове число наших переселенців в Америці та цю безмежно велику територію, на якій ця наша іміґрація розсипалась: від степів Канади аж по пампаси Арґентини поміж чотирма найбільшими океанами світа, т. є. Атлянтиком і Пасифіком та обома океанами Ледяними, мусимо згодитися, що **число нашої інтеліґенції в Америці** є релятивно дійсно **зникаючо маленьке.** Всеж таки в порівнанню з числом усякого рода наших священиків, попів, проповідників і т. п., представляється воно доволі поважно. Бо коли лічити усякого рода попів, що живуть серед нашого народа в Америці на суму 500 (більше їх рішучо не буде), то все таки **число світської інтеліґенції перевисшає число священиків тричі.** Є це факт дуже великої ваги, який, вже в недалекій будуччині, заважить дуже а дуже поважно на дальшім розвитку нашого еміґрантського життя.

Кажу: „в будуччині". І кажу так з двох причин.

Раз тому, щр ця **чисельна перевага світської інтеліґенції над „духовною"** (т. є. священиками) виросла майже несподівано — в останних кількох літах. До того часу число священиків брало скрізь верх над числом світської інтеліґенції, а літ тому двайцять-трийцять — наші священики мали безумовно **єдиний „духовий" монополь** над нашими іміґрантами. Иншими словами, являється очевидним, що число нашої світської інтеліґенції росло з літами, а в парі з цим і ріс її вплив на маси. Річ зрозуміла, що **в будуччині** вплив цей буде глибшати і більшати у великих розмірах. Досі був він незамітний та поверховний просто з фізичних причин.

Та вжеж друга причина постійного зросту впливу нашої інтеліґенції на маси у будуччині є іще важніща. Є нею цей могутній і все відроджуючий дух, який охопив під теперішню пору усі наші працюючі маси, **дух національного, суспільного та клясового самопізнання,** т. є. те чудове, всіх і вся захоплююче пробудженне півтораміліонової української трудячої маси із довгого, предовгого сну у важких кайданах духового та матеріяльного рабства і нужди. **Дух цей і це величне Відродженне українських працюючих мас в Америці видвигнули наперед нову, велику справу, т. є. справу ВІЛЬНОЇ, СВІТСЬКОЇ, РІДНОЇ ШКОЛИ!** В парі з цим наші маси стали чим раз більше інтересуватися справами та потребами школи, себто стали клопотатися потребами **своїми власними і своїх дітий.** В слід за тим — скрізь по наших кольоніях почали наші люди просто переганятися в будові своїх власних **Народних Домів, Робітничих Галь, Шкіл та друкарень. „РАТУЙМО НАШУ МОЛОДІЖ!"** — отсе гасло, яке кинули **самі наші працюючі люди** на сторінках „Свободи" та усяких инших наших робітничих часописів, й гасло це — здається — перетоплює усіх нас у нових, кращих людий. Заметушився наш народ по усіх закутинах велитенської американської землі, як ніколи ще досі, та навіть наша **церковно-релігійна боротьба,** яка саме тепер кипить та рішається на наших очах, не провадиться вже, на мою думку, за якісь там невловимі **релігійно-догматичні тонкости,** але просто за **право до господарования нашим старим і великим церковно-народним майном,** у якому наші люди топили були цілі десятки літ міліонові суми.

(Дальше буде).

СМЕРТЬ ҐЕН. ГОФМАНА — СПІВТВОРЦЯ БЕРЕСТЕЙСЬКОГО ДОГОВОРУ.

В Райхспаль помер пруський ґенерал Макс Гофман, в 58 році життя. Ґен. Гофман належав до чільніших німецьких ґенералів. Ширшому загалові став він звісним своєю участю у мирових переговорах в Берестю. Ґен. Гофман виступив там проти московських большевиків, що довело до острого стертя між ним і Троцьким.

По укінченню війни та підписанню версальського договору Гофман покинув військову службу, — бо не хотів погодитися з ганебними постановами цього договору. За це брав він опісля живу участь в політичному життю.

ПРОТОКОЛ

ЗАСІДАННЯ ЕКЗЕКУТИВИ УКР. НАРОД. СОЮЗА, відбувшогося дня 8-го липня 1927 р.

По полагодженню рутинових справ екзекутиви і аплікацій о запомоги, обнятих звітами обох гол. секретарів, користаючи з присутности гол. контрольної комісії, прибувшої на піврічну контролю діловодства гол. канцелярії У. Н. Союза, гол. предсідатель отворив ширші наради, запрошуючи до участи членів контрольної комісії, голову комітету Сиротинця-Захисту У. Н. Союза і редакторів Свободи.

На денний порядок поставлено справу будови дому У. Н. Союза. Справу реферує менаджер д. С. Ядловський і представляє кінцеві пляни, зладжені архітектом І. Т. Ровлендом з Джерзи Сити, Н. Дж., інформуючи, що на підставі ухвал річного засідання і екзекутиви, сусідний дім закуплено на річ организації, а предложені пляни представляють оден будинок, який має станути на місци теперішнього дому У. Н. Союза і закупленого, себто на площі 50 футів через 100. Має се бути будівля огнетревала, відповідаюча всім потребам головної канцелярії организації і її органови Свободі. Будівля має мати два „бейзменти" і два верхні „фльори", разом чотири підлоги зі стали, цементу і цегли. На самій долині в так званім „соббейзменті" мають бути склади паперу, друкарні і книгарні і осібне місце на печ до огрівання цілого будинку та місце на запас вугля. О поверх висше, себто в „безменті", який буде підвисшений, з винятком тих місць, які забирають великі машини, що друкують газету і книжки, буде друкарня і експедиція, а також склад на папір і інші потреби. Тут стеля буде піднесена високо понад поверхню улиці так, що буде більше світла і повітря. Над тим буде поверх цілий ужитий для потреб адміністрації, редакції і книгарні Свободи. В задній части того поверху буде простора галя з линотайпами і черенками до ручного складання, столи до замикання форм, або так званий „композінґ рум". Ще висший поверх цілий призначений для потреб гол. канцелярії У. Н. Союза. Найбільша кімната на тім поверсі є призначена на галю засідань. Будинок буде мати два фронти, бо уважається нарожним домом, так як притикає до міської площі, якої місто не може ужити інакше як на парк або місце забав для дітий і забудована бути не може. Для того будинок мусить мати дві фронтові декоровані стіни. В будинку буде доволі світла з всіх чотирох сторін, бо з фронту улиця, з лівого боку парк, з заду велика просторонь не забудована, а з правого боку в середині лишиться 6 фітів отвореного простору на світло і перехід. Має бути два входи, з боку і середини. З боку буде перехід до задних сходів, а з фронту до середних сходів. Вхід фронтовий буде рівний з улицею, бо сходи, які тепер є на улици, будуть в середині, за то цілий будинок буде висунений до місця, яке тепер займають входові сходи. Будівля має бути поставлена так, щоби згідно з будівляними законами, в разі потреби можна колись потягнути будівлю висше.

Дальше д. С. Ядловський інформує, що предложені пляни не є вже першими, що попередні пляни були справлювані кількома наворотами членами екзекутиви та що треба остаточно їх одобрити, щоби приступити до так званого „спесифекейшен" і контракту.

По перегляненню плянів присутними і короткій дискусії над подробицями будови, на внесенне д. О. Рекрута, поперте д. Г. Пипюком, формально ухвалено послідні пляни з дати 1-го липня 1927 р. одобрити і дальші вступні кроки приспішити так, щоби й саму будову ще сего року можна виконати.

Голова Комітету Сиротинця-Захисту д. М. Угорчак предкладає справозданнє з дальшої акції Комітету за час від річного засідання, в яке включена вже послідна розсилка пушок до збирання дрібних жертв, при помочи яких комітет сподіється зібрати поважнійшу суму на Сиротинець-Захист. Дальше голова Комітету інформує, що члени У. Н. Союза чим раз більше прихильно відносяться до акції і є повна надія, що ми є на певній дорозі до осягнення цілі. Загал чимраз серіознійше акцію трактує і її попирає. З численної переписи голова Комітету має вражінне, що якби загалови вже тепер мож показати бодай в приближенню де і який той Сиротинець-Захист буде, то, маючи перед собою бодай в уяві образ такої благородної інституції, поперби акцію сильнійше. Поки-що ріжні люде ріжно собі справу представляють і в міру того її попирають. Комітет вже має ріжні зголошення, на старі готові забудовання для такої інституції, а також відповідні фарми на таку інституцію надаючіся. Між іншими в нашім стейті поміж Мілвіл а Бріджтон знаходиться великий шмат, понад 1,500 акрів, з чого половина є під управою, а решта дуже легко справленою може бути, де вже поблизько істнує українська кольонія, започаткована перед 15 роками і де містові і повітові власти були би раді таку інституцію бачити і дати їй всю можливу поміч, рівнаючуся нашому власному вкладови. Цементовий гостинець з Філаделфії перетинає фарму. Є там вода, ґаз і елєкрика. Близько Атлентик Сити і інших цілорічних місць купелевих. Ціна $175,000. Є се не одна фарма, а збір кільканайцятьох фарм в одно велике господарство, яке складається з фарми з управою городовини, з фармою обсадженою десятками акрів дерев овочевих, фармою хову безрог, худоби і курий, переділені лісистими горбками. Околиця дуже здорова, літом не загорячо, а зимою не за зимно.

Є також інші менчі пропозиції з інших стейтів. Булоби добре, колиб члени екзекутиви та взагалі члени головного уряду всі такі пропозиції могли провірювати, як також оглядати просперуючі подібні інституції інших организацій, бо в коротці мусить прийти час, коли і наш Сиротинець-Захист буде зреалізований. Булоби добре, щоби ми такі свої спостереження і оперті на них проєкти могли подавати до відома загалу, бо тільки таким чином піднесеться загальне заінтересованнє справою і збереться потрібні фонди. Кождий скорше дасть жертву, коли буде точнійше вже знати, на що має дати.

Голова комітету д. М. Угорчак пропонує, щоби члени контрольної комісії, по скінченню контролі, користаючи з нагоди, на свій кошт відвідали повисше описану місцевість, хочби тільки для свого власного досвіду і вироблення власної опінії.

Дальше д. Угорчак заявляє, що його особисті обставини складаються так, що він не годен, як дотепер, тягнути акції власними силами і конче потребує сталої помочі, а з огляду, що справа такої помочи була обговорена і зглядно вирішена минувшим річним засіданнєм цілого головного уряду, предкладає слідуюче домаганнє від імени комітету Сиротинця-Захисту до членів гол. уряду У. Н. Союза:

Позаяк після річного засідання гол. уряду У. Н. Союза показалося неможливим як слід сповняти технічну працю доривочними і принагідними силами помічними, тому, хотячи повести акцію успішнійше, предсідатель Ком. Сиротинця-Захисту просить о принятте сталого клерка до виконування технічних праць комітету з платнею 50 до 60 дол. місячно.

На внесенне д. О. Шараварка, поперте д. О. Рекрутом, формально ухвалено справу тую предложити всім членам гол. уряду до відголосовання через референдум.

Відтак на внесенне д. М. Угорчака формально ухвалено подяку для пані А. Рибакової, членкині відділу 45-го У. Н. Союза з Філаделфії, Па., за написанне сценічної драми „Сироти", присвяченої справі будови Сиротинця-Захисту, з долученнем 50 друкованих примірників як гонорар-памятку, так, як авторка працю тую віддала для организації зовсім безплатно.

Гол. предсідатель, довідавшися, що гол. контрольна комісія скінчила контролю гол. канцелярії і адміністрації Свободи, запитує членів тоїж комісії, чи не мають яких спостережень, уваг або домагань.

Члени гол. контрольної комісії заявляють, що книговодство обох гол. секретарів і менаджера Свободи знайшли у взірцевім порядку, спостерігають однак, що гол. канцелярія надто поблажливо відноситься до тих, що спізняються з плаченнем процентів від позичок, затягнених як морґечі. Контрольна комісія домагається, щоби на будуче довжникам, спізняючимся з заплатою процентів, після попереднього упімнення, позичку сейчас відбирати.

На тім засіданнє закінчено.

І. Каштанюк, гол. рек. секретар.

ПО ЧІМ ПІЗНАТИ ВІК ЛЮДИНИ.

Доктор Мілер подає такі вказівки для означування віку людей. Важною є тут верства товщу. Повні лиця дітей надають їх характеристичний вигляд. Коло 20-го року верства товщу пересувається наділ, а в пізнійших літах нагромаджується також на карку, отже з вигляду постаті можна пізнати зріліший вік. Шкіра є у дитини мягка й елястична. З початку трицятого року являються морщини в напрямі від скрани (висків) до кутів очей. В тім самім часі творяться також часом морщини між носом й устами. З дальшими літами зявляються морщини на цілім лиці. Відіграє тут важну ролю одідичення і раса, а також спосіб життя. У хлопців і моряків, які все є на воздусі, повстають морщини вчасніше. Також краска лиця молодої дівчини виглядає, як „кров з молокам". У 30-літньої жінки видно вже над горішною губою і довкола скрани жовтаві плями. Лице старця має виразно жовто-брунатний відтинок. Коло 40-го року розширюються трохи жили на носі і лицях і спричинюють червоні плями. Довкола очей творяться морщини дуже вчасно. Часом повстають мішечки під очима, що робить людину дуже старою. Широка і жива зіниця у дітей з літами звужується до величини головки від шпильки. Молодечий „огонь" в очах уступає місце спокійному або змученому поглядові. Наслідком змучення сочки зіниця прибирає сірий відтінок. Тяжко є боротися з надходячою старістю. Лікарське знання безрадне перед законами природи, які спричинюють старіння і завмирання комірок тіла. Звірячий організм гине, але людина відроджується у дітях і це є його більшою розрадою, ніж усякі штучні відмолоджування.

Др. Остап Грицай (Відень).

ОЛЬГА КОБИЛЯНСЬКА ЯК ПИСЬМЕННИЦЯ

(Спеціяльно для „Свободи").

(Продовженнє)

(6)

Та хоч таким чином ідея революційної праці для загалу лишається в нашій повісти тільки принагідним закликом і гарною теорією, і ідеал повної життєвої самостійности жінки з одруженням Наталки теж тільки ідеалом, то всетаки проголошені тут погляди, думки та замисли не тратять свойого бунтарського характеру, не лишаються пустою фразеольоґією, не є ніде мертвим змістом вигаданої романсової билиці. Читач почуває скрізь, що кожне слово в цій книжці написане кровю серця письменниці. Що в ньому є зміст цілих десятиліть її душевного життя, поривів, мрій, почуть і страждань. Що Кобилянська тут видвигає на овид нашої свідомости цілий ряд життєвих питань і проблемів, з якими їй доводилось боротися, як Яковові з янголом. Та що хоч її розвязка цих проблемів не конче нас удоволює, то вони всетаки стають для нас живучими й інтересними, як кожний поклик на новий шлях, як кожний крик бунту проти гнилої мертвеччини в життю, як кожне велике слово великої, творчої душі. Нехай, що тихий ідилізм Наталчиного життя в домі пані Марко тай такийже ідилізм її одруження з Хорватом таксамо розчаровує наші дожидання, як оконечна філістерія зрадливого Орядина. Розчаровує нас тому, що той ідилізм мало підходить під велике бунтарське завдання, що його собі ставляє Наталка іменем поневоленого жіноцтва та поневоленої людини в собі, покидаючи дім тітки Павліни. Але хоч і звязує себе Наталка — як сотки инших її сестер — путами подружа з чужою людиною, яка їй дає матеріяльне забезпечення життя, то вона не зрікається своєї боротьби за висші духові інтереси. Вона саме в цій стадії своєї життєвої дороги переходить свою першу Голгофту як початкуюча письменниця, і читач вірить глибоко, що **письменниця** Наталка не перестане ніколи бути царівною творчого духа. Не покине ніколи вибраного раз творчого шляху навіть попри те, чи він буде вести в меншій чи в більшій відсталі від тої „плебейскости", яка такою сумнівною ноткою озивається в чудових акордах духовости царівної духа — Наталки Верковичівної. Певна річ — у своїм відношенню до обидвох мужеських партнерів свойого життя, не є Наталка послідовною до решти репрезентанткою ідеї жіночої суверенности, тобто незалежности жінки від традиційних конвенансів давньої суспільности. Її опозиція проти Орядина спочиває в суті речі на слабких основах, а її звязок з Хорватом не є без солодкавої, доволі традиційної романтики. З цього погляду вистане перечитати ось хочби тільки такий роман, як В. Марґеріта „Ле камерад", аби побачити, як зовсім инакше мусілаб Наталка повестися, колиб і справді хотіла перевести в життю ідею своєї жіночої суверенности саме як дружина вибраного собою чоловіка та будуча матір своїх дітей. Але хоч і трудно згодитися з оконечним фіналом нашої повісти, то її основний ідейний акорд зберігає ще й сьогодня свій повний широкий розмах, свою животворну стихію і це незглибиме тепло обнаженого серця жінки, яке нас попри всю розбіжність подій захоплює усе наново, і дає нам почувати не тільки утаєний траґізм Наталчиної долі, але й долі українського жіноцтва нашої доби взагалі. Чи так, чи инакше простує Наталка до визвольної мети — це може кінець кінців річ другорядної ваги. Головне тут той **подих протесту, той крик бунту** проти поневолювання жінки в леговищах вигідних обивателів, для яких жінка ще й сьогодня — а передовсім у нас — тільки слуга й куховарка, нянька дітей тай покірна рабиня доростаючих, без змоги жити своїм індивідуальним життям тай по потребам своєї найглибшої душі. Саме ось нині, коли жіночий рух в культурнім світі прибрав велитенські розміри, коли майже в усіх областях людської праці бачимо жінку обік чоловіка як гідну сопутницю на шляхові творчого життя, коли користуємося її самостійною працею скрізь, починаючи від пролетарських робітень аж ген до міністерських кабінетів і бачимо її навіть сміливою суперницею обік Линдберґів і Чемберлінів[3]), — саме нині, кажу, можемо тільки подивляти ясновидючий підхід нашої великої письменниці до питань, порушених нею в повісти „Царівна".

(Кінець буде).

3) Німецька летунка Теа Раше.

ФАЛЬШИВНИКИ СТЕМПЛЕВИХ ЗНАЧКІВ.

Краківська поліція попала на слід добре зорганізованої шайки фальшивників стемплевих значків. Вони мали свою літоґрафічну прасу, точно виконані кліші та видрукували вже цілий ряд аркушів 50-ґрошових і 3-золотових значків. Приготовані мали до друку стемплі на 2 і 5 золотих, та якщо поліція булаб їх не зловила, могли спричинити шкоди на півтора міліона золотих. Арештовано 7 осіб.

ВИБУХ У ФАБРИЦІ ПОЦІСК В РЕМБЕРТОВІ.

В однім з будинків державних фабрик амуніції в Рембертові, біля Варшави, лучився зза недогляду управи вибух т. зв. капішонів. Це кусники набоїв, до яких входять найсильніші вибухові матеріяли. Їх збирала у фабриці робітниця Чесухова і вкидала до металевої ванни, яка повинна бути наповнена водою. Ванна однак була діррява, вода витікала та зза горяча наступила страшна експльозія. Чесухова, мати двоїх дітей, убита на місці — так само двох робітників і цілий ряд тяжко і легко ранених.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

ДЕНБУРІ, КОНН.

Свято в честь Шевченка.

В Денбурі замешкує невелике число Українців і те поділене на кілька партій. Той поділ не поступив в наслідок якоїсь партійної боротьби, бо тут такої між тутешніми Українцями ніколи не бувало і тепер нема. Зайшлі з ріжних земель України жили і живуть доси відокремлено наче люди ріжних рас чи народностий. Є тут три головні групи Українців а то: Закарпатські Русини, найсильнійші числом, мають свою невеличку греко-католицьку церкву; другу групу становлять яких 20 родин Лемків, що мають малесенький дім молитви і признаются до православної віри; а трету і здається найменшу групу творять Галичани з Поділя, що гуртуються в 381 відділі Українського Народного Союза.

Національно найсвідомійша є ця трета група. Хоч згаданий відділ істнує вже близько 15 літ, поза своєю запомоговою функцією не проявляв він до сеї пори майже ніякої народної діяльности.

Але в посліднім часі, задля безробіття по инших місцевостях, осілося тут кілька свідомих одиниць, що почали єднати ріжні групи Українців, що досі жили відокремлено від себе. Зблизити їх тим лекше, що між ними ніякої ворожнечі не було і тепер нема, а не знали вони одні других з чистої байдужности і з причини взагалі якогонебудь народного українського руху в місцевости.

Представленнє й концерт.

До сеї пори не було в Денбурі ніякогісінької української манїфестації з боку котроїнебудь групи тутешних Українців. Першим таким виступом списалося Братство св. Николая, 381 відділ У. Н. С., що дало в суботу, 6-го червня с. р. представленнє живого образу **в одній дії „В 113-ті роковини уродин Тараса Шевченка"**, получене з концертом, в котрого програму ввійшли співи, хорові й сольові, гри на фортепяні і скрипцях та деклямації. Цілий цей святочний обхід відкрив промовою про життє і значіннє Тараса Шевченка автор сих стрічок. Я переповів коротко життєпись поета і мученика, вказав на величезне значіннє його творів і при кінці заохотив всіх наслідувати його любов до народу, якою горів Шевченко ціле своє життє, і його непохитність, твердість в боротьбі за волю і за ідеали українського народу проти сильних міра сего.

Діяльну участь в цьому гарному народному підприємстві взяло участь більше як трийцять осіб, переважно місцевих дітий, взятих зі всіх трьох груп тутешних Українців. Зайнявся справою і допровадив її до успішного завершення спеціяльний комітет, вибраний Братством св. Николая, до котрого належали: Йосиф Вовк, М. Маркевич, В. Олієн і Михайло Костра з Нюарку, що хвилево перебуває в Денбурі на вакаціях.

Ревній і безкористній праці цього комітету треба завдячити, що всі підготовання зроблено так сумлінно, що представленнє і концерт в німецькій гали вдалися світло і зробили не лиш на самих Українців, але й на чужу публику дуже велике і миле враженнє. Декотрі чужинці зі здивованнєм довідалися не тільки, що в Денбурі живуть Українці, але і мають такі здібности і дорогоцінности штуки, з якими не встид показатися перед цілим світом. Самоповага між самими Українцями зросла о сто процент. Вони самі не вірили, що потрафлять так гарно списатися перед цілим містом.

Гарний успіх цего першого виступу заохотив всіх зараз взятися до підготовки другого подібного підприємства на вересень, і взагалі Братство св. Николая задумує раз піднятому рухови не дати потахнути.

Було би кривдою для громадянина Михайла Костри, як би тут не згадати, що учителем, дірігентом і взагалі душею цього всього підприємства був він і що головна заслуга за підготованнє і уміле переведенне представлення і концерту належить йому.

Всі сподіються, що він своєю витривалістю і завзяттєм доведе Українців у Денбурі до ще кращих пописів.

Свящ. др. М. Копачук.

ВІДОЗВА

ДО ГРОМАДЯН ГНИЛЬЧА, ПІДГАЄЦЬКОГО ПОВІТУ, ДО АМЕРИКАНСЬКИХ УКРАЇНЦІВ.

Ми, підписані громадяне два рази воєнною завірюхою знищеного села, повільно двигаємося і матеріяльно і духово по воєнній руїні. Відбудувавши свої знищені загороди, стали ми відновляти свої культурні та економічні організації, які малиб нас двигнути з тих злиднів, які саме переживаємо. І маємо ріжні свої культурні та економічні організації та, на жаль, всі вони тиснуться в комірнім, і через те не мають можности успішно не то розвиватися а навіть працювати. Довкруги по инших селах мов спід землі за одну ніч виростають читальні, народні доми, спілкові торговлі, але все за видатною або й цілком виключною помочею своїх братів-земляків в Америці, і нам серце стискається з болю: не вже ми ніколи не здогонимо сусідні села, вічно будем тинятися по комірних? І почалисьмо власними силами будувати свій Народний Дім. Але почали і стали, бо не під сили попри инші всегдашні видатки — покрити видатки такої будови.

Не маючи до кого звернутись за помочю (Поляки в нашім селі ставлять на скорі „дом людови" за допомогою повіту) і не маючи своїх громадян в Америці, звертаємося отсим до усіх американських Українців, щоби були ласкаві звернути увагу на нашу просьбу і слали жертви на „Народний Дім" в знищенім селі Гнильчу, підгаецького повіту.

Будучи в тій вірі і переконанню, що просьбу нашу ми звернули на добру адресу, і що просьба наша буде ласкаво вислухана, та очікуючи ласкавої потішаючої відповіди та жертв, остаємо з найглибшим поважаннєм:

За гр.-кат. уряд парохіяльний:
о. Прокіп Максимюк, гр.-кат. парох.
За виділ читальні Просвіта:
Іван Плекан, голова;
Ілько Форемський секр.
За аматорський гурток:
Мих. Чабаранко, голова;
Василь Ґуринович, секр.
За Господарсько-споживчу Спілку:
Михайло Климчук,
Корнило Довжинський.
За Комітет будови „Народного Дому":
о. Прокіп Максимюк, голова; **Онисим Довжинський, Василь Крумшин, Івась Шаюк, Семеон Маґач.**

Ласкаву відповідь чи жертви слати на адресу голови комітету будови Нар. Дому:

o. Prokip Maksymiuk,
Hnilcze,
o. p. Horozanka, ad Halicz,
East Galicia, Poland.

—o—

ВІДОЗВА

ДОРОГІ РОДИМЦІ В АМЕРИЦІ І КАНАДІ.

Поручаю Вам поміщену низше просьбу Земляків в селі Климківцях, у якій вони просять о поміч при будові Народного Дому у їх селі. Я був по війні у краю, та видів і сам зазнав тих розкошей через кілька літ, які терплять наші Родимці у старім краю. Тому звертаюся до Вас зі словами: скиньмо наші жертви на будову їх Народного Дому, щоби вони мали де зійтись, бо дійсно находяться у великій небезпеці спольщення.

Тимко Мерещак,
P. O. Box 101,
Northamton, Pa.

Климківці, 1927 р.

Дорогі Товариші, Українці-Галичане!

Ми низше підписані, члени і основателі „Народного Дому" в Климківцях, удаємося до Вас з великою просьбою, а іменно з проханням о жертви на будову „Народного Дому" в нашім селі. Фонди наші за слабі а до того наше село має більшість Поляків, котрі докладають всіх сил, щоби нас спольщити. Тому ми переживаєм тяжку боротьбу, але ми ще сильні на дусі а серця наші повні любови і посвяти за українську ідею.

Тому, дорогі наші Браття, звертаємося до Вас, щоби Ви нам помогли у тій народній справі, щоб ми могли побудувати свою домівку, якої нам так дуже треба, щоби ми не лишались позаді других культурних народів. Тому мусимо братись до діла, щоби не було пізно. По инших сусідських селах, де ще нема „Народного Дому" також беруться люде до будови, а все за помочею своїх земляків в Америці. І ми також покладаємо надію на Вас, Українців в Америці, що нам не відкажете помочі в нашім похвальнім ділі, до якого береться наша молодь. Товариство „Просвіта" в нашім селі гарно розвивається, але ми не маємо власної своєї хати, тому мусимо міститися в комірнім.

Дорогі Товариші, вислухайте сю нашу просьбу, за якої сповнення складаємо Вам вже згори щиру подяку.

З поважаннем, за комітет Українського Народного Дому в Климківцях:

Дмитро Танавський, голова;
Ярослав Господарський з. г.;
Дмитро Іващук, секретар.
Прочі підписи: **Василь Іващук,** син Івана; **Василь Савич, Юліян Шертій, Данило Попів.**

АЛЬБАНІЯ І ЇЇ МЕШКАНЦІ.

Альбанська република має 29,600 квадратових кільометрів землі і коло 1 міліона населення. Альбанці є індоґерманського походження і є останками старинних Ілірійців, а вчасти може і давніх Тракійців.

Альбанія мало врожайна, гориста країна, на побережжах з маляричними багнами. Найбільше місто є Скутарі, нараховує 30,000 мешканців, потім іде Дурацо з 5,000 і Вальона з 3,000 мешканців.

Альбанці називають себе Скіпетерами, цебто верховинцями. Турки зовуть їх Арнавтами. Ріжняться між собою значно віроісповіданням, мовою і звичаями та обичаями. Але релігійні ріжниці не відділюють Альбанців так дуже від себе, бо члени поодиноких віроісповідань заключують між собою подружжа.

Займаються випасом худоби і примітивною управою ріллі. Найбільше садять кукурудзи, а в середущій і південній Альбанії також пшеницю. Хліборобські прилади дуже примітивні, а поля зовсім не гноять. Коли в літі панує дуже велика спека і посуха, мусять спроваджувати воду нераз з дуже далеких сторін. Водопроводів тих пильнують дуже цілі родини і роди. Комунікація в Альбанії дуже лиха. Багато гірських осель взагалі не мають доступу. Двоколісні візки тягнуть воли. В деяких місцевостях є звичай, що Альбанці порозуміваються на далеку віддаль, перекликаючись або стріляючи з кріса, на основі умовленого способу. Без кріса годі собі уявити Альбанця. Альбанець навіть у полі працює зі зброєю. Тому нічого дивного, що Альбанці ніколи не далися розброїти Туркам.

Альбанський одяг має багато в собі старинних прикмет, але є він дуже ріжнородний, бо стрічається типи одягів майже всіх балканських народів.

Суспільна організація Альбанців не всюди ще піднялася понад первісний степень племінного устрою. Висший степень державности не продістався ще глибше до всіх верств народу. Стародавній звичай „крівавої пімсти" заховався ще в деяких частях краю. І так приміром у північній Альбанії є округи, де на 100 смертей мущин припадає 40 смертних пригод, яких жертвою падуть Альбанці власне наслідком крівавого звичаю.

Роля жінки в Альбанії досить підрядна. Заручини і одружіння відбуваються звичайно в дуже молодих літах. Крім того є звичай, що Альбанець купує, або й силою бере собі жінку. Всяка господарська робота належить виключно до жінок. Але зате жінки не підлягають праву ні обовязкові крівавої пімсти. Цікаве є в Альбанії, що дівчата, які не хотіли вийти замуж за призначеного для них чоловіка, або коли в родині нема хлопців — аби вдержати батьківську спадщину, рішаються до смерти лишатися в дівочому стані. Вони роблять усяку роботу, так як чоловіки, зодягаються по мужеськи, завідують сами маєтком родини, а нераз переймають на себе тяжкий обовязок крівавої пімсти. Це певно звичай, перенятий від ілірійських предків.

ЖАРТИ.

—o—

Славній оперовій співачці Аделіні Патті (що родилась 1943 року) імпресаріо зробив увагу, що президент Злучених Держав дістає стільки за один місяць, скільки вона жадає за один виступ.

— То прошу, хай вам президент співає, коли він дешевший!

—o—

— Як ти оженився зі мною, то говорив мені, що сповниш мені і найменше моє бажання!

— Так, але ти стільки маєш тих бажань, що я й не знаю вже котре з них є найменше.

—o—

Гість: Вейтер! Ця печеня, що ви мені принесли, така тверда, що я не можу розкроїти її ножем!

Вейтер: Прошу дуже! Я зараз принесу гострішого ножа.

—o—

Між людоїдами.

Джамбо: Відкіля в тебе взявся нараз цей пес?

Вампо: Я нині на обід зїв його пана, а пес відтоді бігає за мною.

—o—

Мати відвідала свою дочку, яку недавно віддала замуж. Застала дочку в ліжку сплячу.

Мати: От! То моя доня у вас так до пізна спить?!

Чоловік: О так! Але прошу вас, не будіть її, бо лише тоді як спить, не видає вона грошей!

—o—

— Як жеж ваше здоровля? Чи болить вас іще голова?

— Ні, голова мене, Богу дякувати, вже не болить, лише почуваюся якось невиразно, глупо.

— Коли так, то дуже добре. Видно, вертаєте вже до вашого нормального стану.

—o—

— Чогож тобі так спішно?

— Бо не маю ні хвильки часу, йду на похорони мого шефа. Він нічого так не любив, як неточність.

Обвинувачений (до свого оборонця): То як я маю поступати завтра на розправі?

Адвокат: Ви повинні бути розумні і вдавати дурного.

—o—

Учитель: Назви мені найбільшого чоловіка у світі.

Ученик: Великан Голіят!

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

БРОНКС, Н. Й. Тов. „Любов", від. 298, повідомляє членів, що збори відбудуться в суботу, 13. серпня, в гали під ч. 1130 Southern Boulevard, точно о год. 8-ій вечером. Є важні справи до полагодження, тому проситься членів явитись на ці збори. Неявившийся член заплатить кару 50 ц. — А. Одайський, секр.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

—o—

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".